

PROFIL PERMAJALAHAN MELAYU DEKAD 1980-AN

(MALAY MAGAZINES PROFILE IN 1980's DECADE)

Hamed Mohd Adnan

Abstrak

Hanya 177 buah majalah baharu diterbitkan pada dekad 1980-an, berbanding 178 buah pada dekad sebelumnya. Adakah ini bermakna penerbitan majalah Melayu semakin merosot? Dengan lebih 50 buah majalah terbitan dekad 70-an yang masih bertahan, petunjuknya jelas bahawa dekad 80-an ini merupakan pencapaian yang amat baik dalam dunia permajalahan Melayu. Meskipun jumlah majalah baharu nampaknya kurang, jangka hayat umum kebanyakan majalah lebih panjang pada dekad ini. Banyak faktor yang menyumbang pada kesuburan dunia permajalahan Melayu dekad ini dan salah satu daripadanya ialah perkembangan dalam penerbitan akhbar tabloid. Sejak *Mingguan Bumi* diterbitkan pada 1981 yang kemudiannya diikuti dengan *Mingguan Perdana* dan *Bacaria* yang lebih popular pada 1982, kemunculan akhbar tabloid dalam penerbitan Melayu amat dirasakan. Artikel ini akan membincangkan profil majalah Melayu pada dekad 80-an dengan tumpuan pada perkembangan penerbitan tabloid dan kesannya terhadap penerbitan majalahan.

Abstract

Only 177 new magazines were published in 1980s compared to 178 in 1970s. Does the number mean that the Malay magazines were in declined? With more than 50 magazines published in 1970s that still survived in 1980s, the indication was clear that the decade in question was easily the best in the history of Malaysian magazine publishing. Though the number

may look less than before, the general life span of the magazine seems longer. Many factors have contributed to the development of Malay magazine in 1980s, and one of them is the emerging of tabloid newspapers. Since Mingguan Bumi published in 1981 which later followed by the more popular, Mingguan Perdana and Bacaria in 1982, tabloid newspapers has its effect to the development of Malay magazines. This article will discuss the profile of Malay magazines in this decade with the focus on the development of tabloid newspapers.

Pengenalan

Dekad 80-an menyaksikan beberapa perubahan yang kesannya signifikan terhadap perkembangan majalah dalam bahasa Melayu. Penduduk Malaysia pada tahun 1984 berjumlah 15.058 juta dengan 12.467 juta tinggal di Semenanjung, sementara 1.461 juta di Sarawak dan 1.14 juta di Sabah. Di Semenanjung Malaysia, 56 peratus penduduknya adalah Melayu, 33% Cina dan 10 peratus India. Kadar celik huruf semakin meningkat daripada dekad sebelumnya (Malaysia, 1985). Daripada 7,903,000 orang dewasa di Semenanjung Malaysia, 86 peratus adalah celik huruf dengan 66 peratus celik huruf bahasa Melayu, 34 peratus bahasa Inggeris, dan 26 peratus dalam bahasa Cina (Atan Long, 1984:19-20).

Pada 1980, 2,006,760 orang kanak-kanak memasuki sekolah rendah, 1,091,445 memasuki sekolah menengah, 53,884 di maktab perguruan, dan 20,764 berada di universiti. Jumlah ini meningkat kepada 2,260,366 orang (sekolah rendah), 1,411,739 orang (sekolah menengah), 84,168 orang (maktab perguruan), dan 29,540 orang (universiti) setahun kemudiannya (Malaysia, 1981:28). Pendapatan perkapita penduduk Malaysia pada umumnya lebih tinggi daripada negara-negara Asean yang lain kecuali Singapura. Dengan pendapatan perkapita RM4,685 pada tahun 1985, separuh daripada penduduk Malaysia berkemampuan untuk memiliki kenderaan motosikal atau kereta sendiri. Lebih 80 peratus penduduk mempunyai set televisyen atau radio di rumah masing-masing (*Media Index 1985*:17). Peningkatan pendapatan dan kadar celik huruf itu tentunya melahirkan dan mengembangkan budaya terhadap penggunaan media massa, sekurang-kurangnya sebagai alat untuk mengisi masa lapang.

Meskipun demikian, pasaran bagi produk media di Malaysia tidaklah berkembang dengan kadar yang selari dengan perubahan-perubahan yang disebutkan itu. Soal bahasa terus menjadi hambatan utama kepada pengamal media untuk mengembangkan produk masing-masing secara menyeluruh. Walaupun bahasa Malaysia telah dimantapkan menjadi bahasa pengantar pendidikan yang utama di sekolah-sekolah di samping menjadi bahasa rasmi negara, namun pasaran media di Malaysia terus terpecah-pecah mengikut bahasa yang didokong oleh kaum-kaum utama. Pasaran surat khabar umpamanya terpecah kepada empat bahasa yang utama. Daripada 20 akhbar harian di Semenanjung pada tahun 1985, empat buah adalah dalam bahasa Inggeris, lapan bahasa Cina, lima bahasa Malaysia, dan tiga bahasa Tamil. Di Sabah dan Sarawak pula, daripada 15 akhbar harian, lima buah adalah dalam bahasa Inggeris dan sepuluh buah lagi dalam bahasa Cina.

Keadaan-keadaan ini menggambarkan bahawa pasaran bagi penerbitan berbahasa Melayu masih terbatas kepada kaum itu sahaja. Bagaimanapun, angka-angka sirkulasi akhbar utama pada dekad ini menunjukkan peningkatan yang menggalakkan. Pada 1981, sirkulasi *Utusan Malaysia* mencapai 154,000 naskhah, *Mingguan Malaysia* 337,000 naskhah, *Berita Harian* 89,320 naskhah, dan *Berita Minggu* 148,251 naskhah. Akhbar yang kurang berpengaruh, *Utusan Melayu* mempunyai 44,000 naskhah sirkulasi, *Bintang Timur* 14,500 naskhah, dan *Watan* 36,500 naskhah (*Media Index 1981:23-28*). Pada Jun 1985, angka-angka itu semakin meningkat dengan *Utusan Malaysia* (220,245 naskhah), *Mingguan Malaysia* (363,091 naskhah), *Berita Harian* (211,195 naskhah), *Berita Minggu* (271,379 naskhah), dan *Utusan Melayu* menurun kepada 34,417 naskhah. Pada Disember 1985 pula, sirkulasi *Berita Minggu* ialah 275,460 naskhah, sementara *Mingguan Malaysia* 419,258 naskhah (*Media Index 1985: 42-47*).

Pada masa yang sama, perkembangan dalam medium komunikasi massa yang lain, khususnya televisyen turut memberi pengaruh terhadap perkembangan dalam penerbitan bercetak. Sementara siaran radio Malaysia tidak banyak berbeza dengan dekad sebelumnya, pada setengah dekad yang awal, perkembangan dalam siaran televisyen sedikit sebanyak membawa kesan terhadap pembacaan bahan-bahan penerbitan. Dengan pengenalan TV3 yang diuruskan oleh sebuah syarikat swasta, Sistem

Televisyen Malaysia Berhad (STMB) pada Jun 1984 bagi menambahkan dua saluran televisyen RTM yang sedia ada, orang ramai mempunyai lebih banyak pilihan untuk menghabiskan masa lapang masing-masing. Persaingan yang timbul untuk menarik penonton menyaksikan rancangan-rancangan yang lebih menarik disiarkan, khususnya antara TV3 dengan Saluran 2 RTM.

Keadaan ini sudah tentu menjejaskan perkembangan akhbar dan majalah Melayu. Meskipun tiada kajian terperinci berhubung soal ini dilakukan, namun tidak sukar untuk memahami senario ini. Dengan semakin menariknya rancangan-rancangan yang disiarkan di televisyen, ini bermakna masa senggang orang ramai yang sebelumnya mungkin digunakan untuk membaca semakin susut. Tetapi ini tidak bermakna, industri penerbitan secara umum mengalami penurunan, malahan dalam beberapa kes, umpamanya untuk penerbitan akhbar atau majalah hiburan, terdapat peningkatan yang drastik. Seperti yang dinyatakan Shirley Biagi (1997), kemunculan atau peningkatan sesuatu media akan membawa kesan yang positif kepada media yang lain kerana media yang dikatakan terjejas itu sebenarnya boleh menggunakan bahan daripada media baru itu untuk mengembangkan dirinya sendiri (Biagi, 1998:86). Kemunculan TV3 yang pada peringkat awal rancangannya lebih banyak diisi dengan rancangan hiburan telah melahirkan akhbar tabloid dan majalah-majalah hiburan.

Bagaimanapun, hanya 174 buah majalah baru diterbitkan pada dekad 80-an, atau lebih sebuah majalah daripada dekad sebelumnya. Namun, angka itu tidaklah bermakna perkembangan majalah Melayu mengalami penurunan, bahkan sebaliknya yang berlaku. Dengan mengambil kira 57 buah majalah yang diterbitkan pada dekad-dekad sebelumnya yang masih beredar dalam pasaran pada dekad 80-an ini, nyata bahawa dekad 80-an menampakkan indikasi yang sihat dalam dunia permajalahan Melayu. Maknanya terdapat 226 buah majalah yang beredar dalam pasaran pada dekad 80-an ini. Tulisan ini akan membincangkan profil dan perkembangan majalah Melayu pada dekad 1980-an—salah satu era penting dalam dunia permajalahan Melayu (Hamedi, 2005a).

Profil Majalah Melayu Dekad 1980-an

Jadual 1 di bawah menunjukkan jenis-jenis majalah utama yang diterbitkan sepanjang dekad 80-an. Daripada jadual itu, majalah-majalah agama, pengetahuan umum, pendidikan, dan suara organisasi terus menjadi tulang belakang dalam permajalahan Melayu. Di samping itu, majalah wanita dan komik/humor mula muncul dan mengukuhkan kedudukannya. Meskipun terdapat penurunan yang mendadak untuk majalah hiburan dengan hanya empat buah majalah hiburan baru diterbitkan sepanjang dekad 80-an ini, namun ini tidak bermakna pengaruh majalah sedemikian yang cukup penting sejak dekad 50-an (Hamedi, 2003) lagi semakin terhakis. Sebenarnya banyak majalah hiburan yang diterbitkan pada dekad-dekad sebelum ini (60-an dan 70-an) masih terus mewarnai pasaran pada dekad 80-an, antaranya *URTV*, *Variapop*, dan *Kisah Cinta*. Kedudukan majalah-majalah yang sudah *established* itu mungkin terlalu kukuh untuk membolehkan majalah-majalah baru diterbitkan bagi mencuri bahagian dalam kek pasaran majalah sedemikian.

Jadual 1: Perbandingan Jumlah Majalah Melayu 1970-an dan 1980-an

Jenis Majalah	Bilangan 70-an	Peratusan	Bilangan 80-an	Peratusan
Agama	24	14.1	28	16.2
Hiburan	36	22.1	06	3.5
Komik/humor	15	8.9	25	14.3
Khusus/perniagaan	06		16	9.1
Pendidikan	19	11.2	27	15.5
Sastera/bahasa	09	5.4	02	1.1
Suara organisasi	25	14.9	21	12.1
Sukan/rekreasi	04		13	7.4
Umum	21	12.4	21	12.1
Wanita	10	6.0	15	8.7
JUMLAH	170	100	174	100

Sumber: Hamedi Mohd Adnan, 2005a. Direktori Majalah Melayu Abad Ke-20. (manuskrip belum diterbitkan).

Peningkatan majalah baru pada dekad 80-an ini bagaimanapun tidak banyak bezanya dengan dekad 70-an. Keseluruhannya, terdapat 248 buah majalah beredar dalam pasaran sepanjang dekad itu. Meskipun peningkatan bilangan majalah baru agak kurang (174 buah majalah berbanding 173 buah majalah pada dekad 70-an), namun jangka hayat majalah yang sedia ada dan yang baru diterbitkan jauh lebih panjang daripada dekad-dekad sebelumnya. Kalau daripada 173 buah majalah yang diterbitkan pada dekad 70-an hanya 52 buah mampu bertahan pada permulaan dekad 80-an, sebanyak 39 buah majalah 80-an terselamat mengharungi gelombang pasaran untuk menghadapi cabaran baru pada dekad 90-an. Daripada 52 buah majalah dekad 70-an yang terselamat pada dekad 80-an itu, 29 buah daripadanya masih mampu mengekalkan hayatnya pada dekad 90-an. Maknanya 29 buah majalah itu berjaya mencapai usia sekurang-kurangnya sepuluh tahun pada dekad 90-an.

Beberapa kesimpulan dapat dibuat daripada senario ini. Yang pertama, penerbitan majalah pada dekad 80-an mula menunjukkan elemen kematangan dalam kalangan penerbitnya. Meskipun kecenderungan penerbit mengeluarkan majalah secara “cuba-cuba” masih terus berleluasa, namun hakikat bahawa jangka hayat yang lebih panjang menunjukkan para penerbitnya telah benar-benar bersedia dalam usaha penerbitannya. Mereka bukan sahaja memiliki modal pusingan yang lebih besar daripada dekad sebelumnya, tetapi juga memiliki ilmu tentang penerbitan dan pemasaran, di samping kecekalan untuk melayarkan bahtera perniagaan masing-masing dengan selamat.

Yang kedua, berlakunya pertambahan bilangan pembaca majalah Melayu yang terhasil daripada sistem pendidikan yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantarnya. Meskipun kemampuan sistem pendidikan bercorakkan peperiksaan yang diamalkan oleh kerajaan untuk membentuk generasi pembaca sering dipertikaikan, namun tidak dapat dinafikan bahawa pengguna atau kadar celik huruf bahasa Melayu telah bertambah. Dan pertambahan itu dengan sendirinya meningkatkan demografi pembaca majalah-majalah Melayu. Malahan sistem pendidikan yang diamalkan itu, yang menekankan kelulusan dalam peperiksaan, telah melahirkan ruang pasaran bagi majalah bercorak pendidikan yang agak besar. Sebanyak 31 buah majalah yang kandungannya berkisar tentang mata-mata pelajaran dalam peperiksaan dan menjadikan para pelajar

sekolah sebagai sasaran pembacanya telah diterbitkan pada dekad ini. Jumlah ini lebih banyak bilangannya daripada dekad-dekad lain sepanjang abad ke-20 ini.

Satu daripada peristiwa penting yang berlaku dalam bidang penerbitan pada dekad 80-an ini ialah penyelidikan tentang tabiat dan minat membaca rakyat Malaysia yang penemuannya diterbitkan pada tahun 1984. Penyelidikan yang diketuai oleh Profesor Atan Long itu dibiayai oleh Toyota Foundation dan dikendalikan oleh Dewan Bahasa dan Pustaka. Kajian tersebut dijalankan pada April dan Mei 1982 ke atas 15,054 orang sampel di Semenanjung Malaysia. Kajian itu mendapati kadar literasi negara ialah 74 peratus, empat peratus lebih tinggi daripada kadar 1979. Majoriti rakyat Malaysia didapati tidak mempunyai masa yang khusus untuk membaca dan sementara 97 peratus membaca akhbar, hanya 67 peratus membaca majalah dan 42 peratus membaca buku. Di samping itu, rakyat Malaysia didapati membelanjakan kira-kira RM27.00 sebulan untuk membeli bahan bacaan dengan RM8.00 dibelanjakan untuk akhbar, RM6.00 untuk majalah, dan RM4.00 untuk membeli buku (Atan Long et al., 1980:xv).

Tabiat pembacaan rakyat Malaysia berbeza-beza mengikut pecahan kaum. Bagi kaum Melayu, 73 peratus daripada mereka membaca majalah, India (64%) dan Cina (57%). Kebanyakan mereka tinggal di kawasan bandar dan kaum perempuan didapati lebih ramai membaca majalah daripada kaum lelaki. Dari segi usia pula, 81 peratus responden berumur 16-24 tahun membaca majalah berbanding 63 peratus bagi yang berumur 25-40 tahun. Bagi yang tidak membaca majalah, alasan paling popular yang diberikan ialah "Tiada masa" dan "Tidak berminat". Mereka yang membaca memperoleh bekalan majalah menerusi kedai atau gerai buku (69%) atau daripada kawan dan jiran (29%) (Atan Long et al., 1980:35).

Dalam kajian itu juga, responden diminta menyenaraikan judul-judul majalah yang dibacanya sejak enam bulan sebelumnya. Daripada 79 majalah tempatan dan 31 majalah asing yang disenaraikan, 20 buah majalah tempatan dan lima majalah asing yang didapati mempunyai frekuensi lebih tiga peratus. Daripada senarai 20 buah majalah tempatan yang diambil kira, 11 buah adalah majalah Melayu, empat majalah Cina, dua majalah Tamil, dan tiga majalah berbahasa Inggeris. Majalah paling

populer yang disenaraikan daripada responden mengikut urutan ialah *Wanita* (20%), *Utusan Radio & TV* (19%), *Gila-Gila* (19%), *Dewan Masyarakat* (8%), *Koleksi* (7%), *Keluarga* (7%), *Mastika* (7%), *Dunia Sukan* (7%), *New Tide* (7%), *Variapop* (6%), *Readers' Digest* (6%), *Utusan Filem & Fesyen* (6%), *Jelita* (5%), dan *Indian Movie News* (5%), *Women* (4%), *Asia Magazine* (4%), *Sister Pictorial* (4%), *Udhayam* (3%), *Female* (3%), *Newsweek* (3%), *New Thrill* (3%), *Her World* (3%), *Mister* (3%), *Time* (3%), dan *Asiaweek* (3%).¹

Penemuan penyelidikan tentang tabiat dan minat membaca dalam kalangan rakyat Malaysia itu penting peranannya untuk kita melihat sambutan umum terhadap majalah, khususnya majalah Melayu. Daripada kajian itu, majalah hanyalah bacaan kedua utama selepas akhbar dan hanya dibaca oleh 67 peratus rakyat Malaysia. Walau bagaimanapun, kadar peratusan pembaca majalah Melayu lebih tinggi, iaitu 73 peratus dan ini tergambar dengan penyenaian lapan majalah Melayu sebagai majalah paling popular dibaca. Dengan demikian, perkembangan positif dalam pendidikan, celik huruf, pendapatan, dan penemuan kajian yang dilakukan itu memberi petanda yang positif untuk majalah Melayu berkembang dengan pesat pada dekad 80-an ini.

Bagaimanapun, dekad 80-an menandakan perkembangan yang ketara dalam dunia permajalahan Melayu. Organisasi media massa utama—New Straits Times Press dan Utusan Melayu Press semakin berkembang dengan pertambahan pendapatan jualan akhbar sehingga mampu menubuhkan anak-anak syarikat untuk menjalankan perniagaan lain yang berkaitan media. Pada masa yang sama, pelbagai syarikat penerbitan persendirian muncul dan berkembang dengan pesat. Antaranya yang penting ialah Kumpulan Karang kraf, Tinta Press, Amir Enterprise, Creative Enterprise, dan Pustaka Wira. Kerajaan turut tidak ketinggalan menerbitkan majalah, sama ada secara langsung atau tidak langsung. Pusat Islam, jabatan-jabatan agama negeri, dan Dewan Bahasa dan Pustaka terus menerbitkan majalah, sama ada untuk mencari untung atau sekadar memenuhi tanggungjawab sosialnya kepada masyarakat.

¹ Atan Long, et al., *A Survey of Reading Habits and Interest of Malaysian People*, Kuala Lumpur, Dewan Bahasa dan Pustaka, 1984, hlm. 36-68.

Selain itu perkembangan yang positif dalam dunia permajalahan Melayu pada dekad ini ialah semakin meningkatnya kesedaran dalam kalangan penerbit majalah Melayu untuk majalah mereka diaudit oleh agensi *Audit Bureau of Circulations* (ABC). ABC ialah sebuah institusi yang dibiayai oleh para pengiklan, agensi pengiklan, dan penerbit yang bertanggungjawab untuk mengaudit majalah atau akhbar dengan berdasarkan suatu set format yang ditentukan. Angka-angka sirkulasi yang dikeluarkan oleh ABC dengan itu dianggap berwibawa, boleh dipercayai, dan data-datanya agak terkini meskipun diterbitkan enam bulan sekali. Setiap penerbitan boleh diaudit oleh ABC, termasuk yang diberikan secara percuma kepada pembaca. Pada dekad 70-an, sekurang-kurangnya 12 buah majalah Melayu telah diaudit oleh ABC. Pada 1982 hanya enam buah majalah Melayu diaudit, sementara pada 1984 jumlahnya meningkat kepada 24 buah. Dalam *Media Directory* Jun 1985, majalah Melayu yang memperoleh sirkulasi paling tinggi ialah *Wanita* (93,432 naskhah), diikuti oleh *URTV* (38,862 naskhah), *Dunia Sukan* (32,642 naskhah), *Jelita* (29,537 naskhah), dan *Utusan Filem & Fesyen* (22,509 naskhah).²

Kesediaan majalah-majalah Melayu diaudit oleh sebuah badan yang profesional dan berwibawa menunjukkan suatu petanda yang baik terhadap kematangannya. Pengauditan oleh ABC memberikan majalah suatu pengesahan yang berwibawa akan jumlah edaran atau jumlah pembacanya. Gunanya adalah untuk memberi maklumat yang penting tentang segmen atau bilangan pembaca majalah bagi membolehkan para pengiklan membuat keputusan untuk mengiklan produk mereka dalam majalah yang tertentu. Maknanya, majalah yang diaudit oleh ABC dan kemudiannya maklumat pengauditan itu tersiar dalam *Media Directory* mempunyai kekuatan untuk menarik pengiklan berbanding majalah yang tidak diaudit.

Pengaruh Akhbar Tabloid dan Sisipan Akhbar

Salah satu punca yang menyebabkan bilangan majalah Melayu pada dekad ini tidak banyak berubah daripada dekad sebelumnya ialah saingan yang

² *Media Index 1986*, Kuala Lumpur, Whiteknight Communications, 1987, hlm. 22-38.

terpaksa dihadapi oleh majalah daripada akhbar tabloid. Bermula pada akhir tahun 1981 apabila *Mingguan Bumi* diterbitkan dan diikuti dengan dominannya oleh *Mingguan Perdana* (10 Jan 1982) dan *Bacaria* (27 Nov 1982), dunia permajalah Melayu pada dekad 80-an menghadapi serangan yang hebat daripada akhbar-akhbar tabloid. Sesungguhnya dekad 80-an adalah zaman kesuburan untuk akhbar-akhbar sebegini yang kebanyakan kandungannya berkisar soal sensasi hiburan dan *human interest*. Meskipun akhbar tabloid muncul pada dekad sebelumnya, namun yang mendapat lebih perhatian ketika itu adalah tabloid politik seperti *Pelita Rakyat* (16 Ogos 1975), *Medan Rakyat* (Sep 1975), *Suara Rakyat* (20 Sep 1975), *Mingguan Rakyat* (13 Mac 1976), *Suara Merdeka* (5 Sep 1976), dan *Watan* (29 Jan 1977).

Soal-soal politik semasa tanah air menjadi resipi yang dominan, khususnya di sekitar isu pergeseran antara Menteri Besar Selangor yang merupakan tokoh politik yang popular ketika itu, Datuk Harun Idris dengan Perdana Menteri Tun Abdul Razak. Malahan parti UMNO sendiri, atas alasan untuk “memainkan peranan yang aktif dan positif dalam menyatukan potensi politik ahli UMNO khasnya dan orang-orang Melayu/bumiputera amnya”, turut menerbitkan tabloid politik pada Julai 1977 melalui *Suara Bersatu*. Sementara isu-isu politik kebangsaan dan kepartian terus mewarnai halaman-halaman strategik akhbar tabloid, soal berhubung hiburan, seks, dan *human interest* tersorok dengan kerdilnya dan hanya menjadi nota kaki dalam halaman-halaman akhbar tabloid itu. Elemen-elemen ini dapat ditemui dalam akhbar-akhbar tabloid seperti *Mingguan Bumi* dan *Mingguan Perdana*.

Penerbitan *Mingguan Bumi* pada akhir tahun 1981 merintis minat baru pembaca terhadap akhbar tabloid. Isu-isu semasa tentang politik masih menjadi bumbu editorial tabloid itu, tetapi dominasinya diambil alih oleh berita, skop, dan gosip sekitar dunia hiburan dan *human interest*. Antara ruangan tetap akhbar tabloid itu ialah politik tempatan, komentar mingguan oleh Ahmad Boestamam, gema dunia, medan rakyat, cerpen, medan pelajar, wanita, ruangan kesusasteraan, aktiviti, dan persatuan. Daya tarikan tabloid ini ialah pemaparan isu-isu *human interest* semasa seperti soal seks, penindasan wanita, ketidakadilan, kisah seram, dan kisah-kisah artis yang sensasi.

Mingguan Bumi bagaimanapun tidak mencapai kejayaan sepantas yang dinikmati oleh *Mingguan Perdana* yang mula diterbitkan pada 10 Januari 1982. Diterbitkan oleh Tinta Publishing House yang dikepalai oleh Khalid Jafri. Resipi *Mingguan Perdana* hampir sama dengan *Mingguan Bumi*, iaitu hiburan dan *human interest* sensasi dan sedikit seks, tetapi yang membezakannya ialah kejayaan wartawannya membuat pendedahan terhadap pelbagai isu, antaranya skandal seks di RTM. Antara ruangan yang paling popular kepada pembaca ialah “Dari Mahkamah Syariah” yang selain menceritakan hal penghakiman terhadap pasangan yang dituduh berkhawat, juga disertakan deskripsi tentang babak-babak hangat dan cumbuan yang berlaku sebelum pasangan itu ditahan.

Sesuatu isu atau berita disensasikan penampilannya dengan rupa taip yang *bold* dan *catchy* serta dihiasi pula dengan gambar-gambar yang seringkali menjolok mata. Isu tentang keruntuhan gadis Melayu umpamanya yang sudah menjadi lumrah ditampilkan dengan cara yang mampu menarik perhatian pembaca: lengkap dengan gambar-gambar yang menunjukkan keruntuhan moral itu, temu bual dengan gadis yang dikatakan runtuh moralnya, pendapat orang agama tentang gejala keruntuhan moral mudi-mudi, statistik pihak berkuasa tentang gejala sedemikian, dan yang paling menarik ialah pemerian atau gambaran yang dibuat oleh wartawan akhbar tabloid tentang satu-satu perlakuan gadis yang runtuh akhlaknya itu. Sesuatu isu utama yang *discoop* akan dinilai dan dipersembahkan dari pelbagai perspektif.

Pemberitaan secara *investigative* itu rupa-rupanya mendapat sambutan daripada pembaca. Ini ditambah lagi dengan pelbagai ruangan lain yang disediakan seperti wanita, hiburan, medan pelajar, kesusasteraan, gema dunia, dan sukan yang memberi pelbagai maklumat tambahan kepada pembaca. *Mingguan Perdana* ternyata mendapat sambutan hangat. Dalam tempoh kurang enam bulan dalam pasaran, sirkulasinya mencapai lebih 100,000 naskhah dan meningkat sehingga 300,000 naskhah pada pertengahan tahun 1983.

Kejayaan *Mingguan Perdana* dengan jumlah pembaca sebanyak 501,000 orang pada Disember 1985 ini merangsang penerbitan akhbar-akhbar tabloid yang lain untuk turut mencuba resipi yang hampir sama.

Bacaria yang diterbitkan oleh Kumpulan Karangkrif pada 27 November 1982 juga menikmati sirkulasi yang tinggi meskipun tidak dapat mengatasi *Mingguan Perdana*. Beberapa buah tabloid lain turut diterbitkan ialah seperti *Mingguan Wanita* (27 Ogo 1982) oleh Harun Hassan di Amir Print Sdn Bhd, *Harian Nasional* (10 Jan 1984) oleh Tinta Press yang turut menerbitkan *Mingguan Perdana*. *Mingguan Wanita* adalah tabloid yang pertama Amir Enterprise yang sebelum itu menerbitkan majalah-majalah *Sarina* (Apr 1976), *Keluarga* (Apr 1976), dan *Kisah Cinta* (1 Jun 1976).

Selain akhbar-akhbar tabloid itu, akhbar harian arus perdana, iaitu *Berita Harian* dan *Utusan Malaysia* turut mengamalkan gaya penerbitan yang mengancam survivaliti permajalahan Melayu pada dekad ini. Untuk menyediakan pembaca dengan *one stop reading material*, di samping untuk menarik pengiklan, akhbar-akhbar itu mula memperkenalkan sisipan atau *supplement* dalam penerbitan masing-masing. Sisipan, pada umumnya bermaksud penerbitan bersifat majalah yang menyediakan ruang tambahan dalam akhbar untuk memuatkan rencana *human interest* dan yang bercorak ringan. Apabila membeli akhbar-akhbar itu, pembaca akan memperoleh *value added* berupa pelbagai jenis dan corak penulisan yang dapat memberi mereka maklumat dan ilmu. *Berita Harian* mula mencuba resipi ini pada awal tahun 1984 apabila edisi hari Jumaat, Sabtu, dan Ahadnya ditemani dengan sisipan *Perspektif*, *Jaguh*, dan *Nadaminggu*, sebelum kemudiannya diubah kepada *Bahagian Kedua* (Han Siew Ching, 1993:64-72).

Apa hubungannya kemunculan akhbar-akhbar tabloid yang bertubi-tubi itu dengan penerbitan majalah? Tidak sukar untuk kita memahami kesan negatif yang diterima oleh dunia permajalahan Melayu akibat “kegilaan” pembaca kepada akhbar tabloid. Dengan harga yang lebih murah (purata 50 sen senaskah) dan jumlah halaman yang menyaingi majalah, akhbar tabloid menyediakan pembaca dengan bahan bacaan yang lebih palbagai dan banyak dengan kos yang lebih murah. Tambahan pula, isu-isu semasa yang disensasikan, khususnya tentang dunia hiburan cukup menarik perhatian pembaca golongan muda. Dengan saiz dan ruangan yang lebih besar itu, akhbar tabloid dan sisipan akhbar utama meletakkan majalah dalam situasi yang tidak diperlukan pembaca lagi. Kekerapan akhbar tabloid yang diterbitkan mingguan atau dwimingguan,

berbanding bulanan bagi kebanyakan majalah, menjadikan bahan-bahan yang disiarkan dalam akhbar tabloid dan sisipan akhbar utama lebih terkini sedangkan bahan-bahan di majalah agak ketinggalan.

Kehadiran akhbar-akhbar tabloid dan sisipan akhbar itu dengan sendirinya mengecilkan pasaran dan menyempitkan ruang nafas majalah. Majalah-majalah baru tidak mampu diterbitkan kerana kesukaran untuk bersaing, sama ada dengan akhbar-akhbar tabloid atau dengan majalah lain yang sama segmen pembacanya. Peningkatan sirkulasi *Berita Harian*, *Berita Minggu*, *Utusan Malaysia*, dan *Mingguan Malaysia* dalam dekad 80-an itu mempunyai hubungan dengan pengenalan sisipan dalam penerbitan masing-masing.

Edaran tahun 1982 akhbar-akhbar *Berita Harian* (165,000), *Berita Minggu* (229,500), *Utusan Malaysia* (199,400), dan *Mingguan Malaysia* (338,900) meningkat kepada *Berita Harian* (214,300), *Berita Minggu* (275,500), *Utusan Malaysia* (248,900), dan *Mingguan Malaysia* (419,300) pada tahun 1985.³ Pada tahun 1989 pula, sirkulasinya meningkat kepada *Berita Harian* (236,200), *Berita Minggu* (334,700), *Utusan Malaysia* (226,000), dan *Mingguan Malaysia* (408,000).⁴ Daripada angka-angka itu dan daripada perkembangan sirkulasi *Mingguan Perdana* dan *Bacaria*, nyata bahawa populariti akhbar tabloid dan akhbar arus perdana memuncak dengan pantas. Justeru, majalah khususnya majalah umum, terkial-kial mencari udara untuk meneruskan hayatnya dalam lautan pasaran yang kian bergelora.

Penutup

Biarpun hambatan-hambatan yang terpaksa dihadapi, dunia permajalahan Melayu dekad 1980-an terus berputar, meskipun momentumnya tidak sepantas dekad sebelumnya. Masalah yang dihadapi untuk mengembangkan majalah umum ekoran ancaman akhbar tabloid dan sisipan akhbar telah menghasilkan lowongan baru kepada penerbit. Majalah yang lebih khusus segmen pembacanya mula diterokai. Selain corak majalah yang lazim seperti agama, hiburan, wanita, pendidikan,

³ *Media Index 1982*, hlm. 38-49.

⁴ *Media Index 1990*, hlm. 38-49.

dan suara organisasi, dua corak khusus majalah semakin mendapat perhatian, iaitu majalah perniagaan dan majalah sukan dan rekreasi. Meskipun kedua-dua jenis majalah yang akhir itu telah pun muncul sejak dekad 70-an lagi, namun dekad 80-an semakin memantapkan kehadirannya dalam senario permajalahan Melayu. Hal ini ditambah dengan hakikat bahawa sebahagian daripada majalah khusus yang muncul pada dekad sebelumnya masih terus bertahan di pasaran pada dekad 80-an ini.

Senario baharu yang turut ketara pada dekad ini ialah peningkatan dalam penerbitan majalah khusus (*specialized magazine*) dalam dunia permajalahan Melayu. Sebaliknya jumlah majalah umum, iaitu majalah yang ditujukan kepada semua golongan pembaca semakin berkurangan. Hal ini selari dengan perkembangan yang berlaku di Barat sejak 1950-an lagi apabila para penerbit menetapkan *niche* atau fokus majalah masing-masing bagi melayani segelintir pembaca, tidak lagi menyiarkan segala-galanya untuk menarik perhatian semua golongan pembaca. Meskipun penetapan *niche* itu bermakna jumlah sirkulasi akan terjejas, namun didapati usaha itu memberi kesan yang positif terhadap perolehan iklan. Para pengiklan didapati lebih cenderung mengiklan dalam majalah yang sirkulasinya rendah, tetapi demografi pembacanya dapat diharapkan untuk menerima mesej iklan mereka. Kesedaran ini mula merebak dalam kalangan penerbit majalah Melayu pada dekad 1980-an.

Bibliografi

Atan Long, et al., 1984. *A Survey of Reading Habits and Interest of Malaysian People*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Biagi, Shirley, 1998. *Media Impact*, New York: Wadsworth.

Hairul Nizat Siban, 1999. Mohd Khairune sebagai penerbit dan wartawan. Latihan Ilmiah Jabatan Pengajian Media, Universiti Malaya.

Hamed Mohd Adnan, 2002. *Direktori Majalah Melayu Sebelum Merdeka*, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Hamed Mohd Adnan, 2003. *Industri Permajalahan di Malaysia*, Shah Alam: Karisma.

Hamed Mohd Adnan, 2005a. Direktori Majalah Melayu Abad Ke-20. (manuskrip belum diterbitkan).

Hamed Mohd Adnan, 2005b. Direktori Akhbar Melayu Abad Ke-20. (manuskrip belum diterbitkan).

Han Siew Ching, 1993. Bagaimana supplement *Berita Harian* mempengaruhi edarannya. Latihan Ilmiah Jabatan Penulisan, Universiti Malaya.

Kerajaan Malaysia, 1981, *Forth Malaysia Plan*, Kuala Lumpur: Pencetak Kerajaan.

Media Index 1985, hlm. 17.

Media Index 1983, hlm. 23-28.

Media Index 1985, hlm. 42-47.

Media Index 1990, hlm. 38-49.